

Barn og unges personopplysninger: Retningslinjer for innhenting og bruk

Barn og unge vil i mange tilfeller ikke evne å se rekkevidden og konsekvensen av å gi fra seg sine personopplysninger. Deres samtykke vil derfor i en rekke tilfeller ikke tilfredstille de krav som utledes av personopplysningsloven og markedsføringsloven. Blant annet skal den som avgir samtykke være i stand til å forstå hva vedkommende samtykker til, og til å stille seg kritisk til en forespørsel.

Retningslinjer for innhenting og bruk av barn og unges personopplysninger beskriver i hovedsak ett grunnpremiss – samtykke, enten fra den mindreårige selv, eller fra de foresatte. Forbrukerombudet og Datatilsynet viser også til vurderingene som ligger til grunn for standpunktene de to etatene har inntatt, og redegjør for de spesielle hensynene næringsdrivende bør ta når de innhenter og bruker personopplysninger fra barn og unge.

Forutsetninger.....	1
Hovedregler:.....	2
Utdypende kommentarer	3
Sletting	3
Kontroll av barnets alder	3
Innhenting av foreldresamtykke og verifikasjonsmuligheter.....	3
Praktiske eksempler på alder og samtykke	3
Vedlegg - praksis og fokus fra Forbrukerombudet og Datatilsynet.....	5
Forbrukerombudenes fellesnordiske retningslinjer.....	5
Datatilsynets praksis, bygd på reglene i personverndirektivet (Europaparlaments- og rådsdirektiv 95/46/EF).....	5

Forutsetninger

Veiledningen gjelder innhenting og bruk av personopplysninger i kommersielt og ikke-kommersielt øyemed, og er videre retningsgivende for hvilke hensyn man bør ta når man vil publisere bilder av eller opplysninger om barn og unge.

Bruk av mindreåriges personopplysninger innen forskning, journalistisk virksomhet og kunstnerisk eller litterær virksomhet blir ikke behandlet her.

Retningslinjene er et utgangspunkt basert på en juridisk vurdering foretatt av Forbrukerombudet og Datatilsynet, de to etatene som er gitt kompetanse til å tolke henholdsvis markedsføringsloven og personopplysningsloven. Dersom man ønsker å skyve grensene i disse retningslinjene nedover i aldersgruppene, må begrunnelsen være meget god og velreflektert for å få aksept fra tilsynsmyndighetenes side.

Retningslinjene er tenkt som en videreføring av retningslinjene for myndige, og tar bare for seg det som er særegent i forhold til barn og unge. For en mer utførlig gjennomgang av de grunnleggende problemstillingene tilknyttet næringsdrivendes behandling av forbrukernes personopplysninger, kan man lese *Veiledning ved innhenting og bruk av personopplysninger på Internett* om bruk av myndiges personopplysninger.

(<http://www.forbrukerombudet.no/index.db2?id=975>)

Hovedregler:

Mindreårige som har fylt 15 år kan som hovedregel samtykke til innhenting og bruk av egne personopplysninger selv. For barn som er yngre enn 15 år må eventuelt foreldre samtykke til innhenting og bruk av opplysninger om barnet.

Unntak:

- 1) Sensitive personopplysninger skal bare innhentes med foreldrenes samtykke. Sensitive opplysninger er blant annet opplysninger om helse, om etnisk bakgrunn, livssyn, og seksuelle forhold. (Se utfyllende liste i personopplysningsloven § 2 nr. 8)
- 2) For småkonkurranser og liknende, der enkle kontaktopplysninger *kun* skal brukes til eventuell premiering og deretter slettes, kan også yngre barn enn 15 år samtykke til deltakelse selv. Forutsetningene er imidlertid at:
 - opplysningene slettes etter premiering
 - personverntrustelsen er vurdert, og klassifisert som meget lav
 - konkurransen er egnet for den aktuelle aldersgruppen

Det skal alltid informeres om hvilken aldersgrense som gjelder når man legger opp til at mindreårige skal oppgi personopplysninger.

Før samtykket innhentes, må den som samler inn opplysningene om den mindreårige foreta en konkret, skjønnsmessig vurdering: Her må man se på opplysningenes art og omfang, hvilket medium som benyttes, aldersgruppe, og hva opplysningene skal brukes til. Dersom den mindreårige ikke kan forventes å overskue konsekvensene av sitt samtykke, skal hovedregelen ikke brukes. I slike tilfeller skal aldersgrensen settes høyere.

Samtykket skal være frivillig og informert, og informasjonen som gis skal være tilpasset den mindreårige. For å sikre at den mindreårige får informasjon om hva opplysningene skal brukes til, må informasjonen gis direkte i forkant av registreringen. Den som mener å ha fått et samtykke må bevise at samtykket foreligger, og at det har vært informert godt nok.

Samtykket skal alltid kunne trekkes tilbake, både av den mindreårige og av den foresatte. Den mindreårige kan trekke samtykket tilbake selv om den foresatte opprinnelig samtykket til behandlingen. Opplysningene skal alltid slettes når samtykket er trukket tilbake. Når den foresatte har samtykket for barnet, må nytt samtykke innhentes fra barnet selv når det har fått rettslig handleevne. Som veiledning for når et barn i denne sammenhengen får rettslig handleevne, kan man bruke dette dokumentet.

Det kan ikke samles inn personopplysninger om andre fra mindreårige.

I forhold til kontroll av alder og kontroll av foreldresamtykke anbefaler vi å lese de påfølgende avsnittene.

Utdypende kommentarer

Sletting

Personopplysningene skal slettes etter at formålet med behandlingen er oppfylt.

Kontroll av barnets alder

Næringsdrivende skal sørge for tydelig informasjon til barn og unge om hvilke regler som gjelder for innhenting og bruk av deres personopplysninger. Både Forbrukerombudet og Datatilsynet er klar over at det er en stor utfordring for de næringsdrivende å kontrollere om alderen barn og unge oppgir er korrekt, spesielt på Internett. De næringsdrivende må likevel tilrettelegge sin innhenting og bruk av barn og unges personopplysninger på en slik måte at kravene som kan utledes av lovgivningen følges.

Innhenting av foreldresamtykke og verifikasjonsmuligheter

Næringsdrivende må utvikle gode rutiner for innhenting av foreldresamtykke. I tillegg må det utarbeides rutiner for verifikasjonskontroll, slik at den næringsdrivende kan forsikre seg om at innhentet foreldresamtykke er reelt.

Forbrukerombudet og Datatilsynet foreslår at foreldresamtykket innhentes ved at foreldrenes underskrift sendes til virksomheten per post, eller eventuelt elektronisk under forutsetning av at samtykket kan kontrolleres. Dette kan gjøres for eksempel per telefon, e-post eller faks.

Forbrukerombudet og Datatilsynet har vurdert om næringsdrivende som innhenter personopplysninger fra barn og unge bør ha en plikt til å sende foreldrene en gjenpart av den informasjon som er avgitt. Vi finner det på det nåværende tidspunkt ikke hensiktsmessig å pålegge de næringsdrivende en slik plikt. En slik ordning vil imidlertid bli vurdert dersom vi blir oppmerksomme på at næringsdrivende oppfordrer barn og unge til å avgi personopplysninger i større grad enn de bør.

Praktiske eksempler på alder og samtykke

Eksempelene viser når barnet kan samtykke selv. I tillegg kan foreldre i utgangspunktet samtykke for barna.

1 Formål: Administrasjon av konkurranser

Type opplysninger: Rene kontaktopplysninger, som navn, adresse, telefonnummer og e-post adresse, som bare skal brukes til administrasjon av en konkurranse. Opplysningene skal slettes i det konkurransen er over.

Yngre barn enn 15 år kan samtykke selv, men en skjønnsmessig vurdering må foretas, se hovedreglene.

2 Formål: Administrasjon av klubber

Type opplysninger: Rene kontaktopplysninger, som navn, adresse, telefonnummer og e-post adresse, som bare skal brukes til administrasjon av klubber, og ikke til markedsføring, profildannelse o.l. Opplysningene skal slettes i det medlemskapet opphører.

Yngre barn enn 15 år kan samtykke selv, men en skjønnsmessig vurdering må foretas, se hovedreglene.

Type opplysninger: Flere ikke-sensitive opplysninger som bare skal brukes til administrasjon av klubber.

Den mindreårige må ha fylt 15 år.

3 Formål: Direkte markedsføring via post, e-post, sms osv.

Type opplysninger: Rene kontaktopplysninger

Barn ned til 15 år kan samtykke selv, men en skjønnsmessig vurdering må foretas, se hovedreglene. Type produkt må også vurderes.

Man må være oppmerksom på at det nå, (desember 2003), foregår et arbeid hvor det vurderes hvorvidt det bør innføres et forbud mot direkte markedsføring rettet mot barn.

Type opplysninger: Sensitive personopplysninger

Sensitive opplysninger kan ikke innhentes fra mindreårige til markedsføringsformål.

4 Formål: Adressemegling

Type opplysninger: Kontaktopplysninger.

Den mindreårige må ha fylt 15 år.

5 Formål: Internett-publisering

Publisering på Internett innebærer en spredning av personopplysninger, i rom og tid, som det er vanskelig å se omfanget av - selv for myndige personer. Det må derfor utvises særlig varsomhet ved innhenting og bruk av mindreåriges personopplysninger til dette formålet. Det er den behandlingsansvarlige som må godtgjøre at han har samtykke fra den opplysningene gjelder, og at det har vært informert godt nok.

Bilder og film av gjenkjennbare personer er å anse som personopplysninger. Dette gjelder selv om navn eller andre direkte identifiserbare kjennetegn ikke står i tilknytning til bildet. Bilder med et erotisk eller seksualiserende innhold vil måtte behandles som sensitive personopplysninger.

Type opplysninger: Kontaktopplysninger og få, lite omfattende ikke-sensitive opplysninger

Den mindreårige må som hovedregel ha fylt 15 år for å kunne samtykke selv.

Type opplysninger: Mer omfattende publisering av ikke-sensitive personopplysninger

Den foresatte må samtykke for den mindreårige.

Type opplysninger: Sensitive personopplysninger om mindreårige

Mindreårige kan ikke samtykke til dette selv. Her må foresatte eventuelt samtykke.

Vedlegg - praksis og fokus fra Forbrukerombudet og Datatilsynet

Personopplysningsloven regulerer behandlingen av personopplysninger. Markedsføringsloven regulerer markedsføringsmetoder og avtalevilkår i forbrukerforhold. Når behandling av personopplysninger blir en del av avtalen eller markedsføringsmetoden til en næringsdrivende som handler med en forbruker, vil begge lover gjelde.

Verken personopplysningsloven eller markedsføringsloven har spesifikke regler om behandlingen av barn og unges personopplysninger. Gjennom praksis har det imidlertid blitt slått fast at bestemmelsene i de to lovene tolkes strengere i forhold til mindreårige enn til myndige.

Forbrukerombudenes fellesnordiske retningslinjer

I henhold til de nordiske forbrukerombudenes retningslinjer skal innhenting av personopplysninger som utgangspunkt bare skje fra myndige personer. Dersom de næringsdrivende vil innhente personopplysninger fra mindreårige, skal det som hovedregel innhentes samtykke fra den mindreåriges foreldre.

Foreldresamtykket foreslås innhentet ved at foreldrenes underskrift sendes til virksomheten per post eller eventuelt elektronisk. Dersom det innhentes elektronisk forutsettes det at samtykket kan kontrolleres, for eksempel per telefon, e-post, brev eller faks.

De næringsdrivende bør ikke tilby belønninger eller fordeler i bytte mot mindreåriges personopplysninger. De bør heller ikke benytte undersøkelser, konkurranser eller liknende metoder for å samle inn disse opplysningene.

Datatilsynets praksis, bygd på reglene i personverndirektivet (Europaparlaments- og rådsdirektiv 95/46/EF)

Gyldigheten av et samtykke er avhengig av at den som samtykker har evne til å forstå konsekvensene. Barn og unge under 18 år kan i utgangspunktet derfor gi et gyldig samtykke til behandling av personopplysninger dersom de forstår konsekvensene. Muligheten til forståelse beror på faktorer som alder, art og omfang av personopplysninger, samt formålet med innhenting.

I henhold til praksis i både Norge, Sverige og Danmark vil den som har fylt 15 år normalt være i stand til å overskue de konsekvenser et samtykke kan ha.

Denne veilederen ble utarbeidet gjennom et samarbeid mellom Datatilsynet og Forbrukerombudet. Veilederen ble lansert 29.01.2004.

Datatilsynet,
Postboks 8177, dep
0034 Oslo

Telefon: 22 39 69 00
Telefaks: 22 42 23 50

